

KÖTÜ HUYLARDAN SAKININ!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri ve Ak-Televizyon seyircileri!

Cumanız mübarek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri dünya ve ahiretin hayırlarını, gönlünüzce sizlere ihsân eylesin... Hacetlerinizi revâ eylesin... Dualarınızı kabul eylesin...

a. Tevbeyi Geciktirmekten Sakının!

Bugün okuyacağım hadis-i şeriflerden birincisi, İbn-i Abbas RA'dan. Deylemî Peygamber Efendimiz'in amcazâdesi Abdullah ibn-i Abbas RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

يَاكَ وَالتَّسْوِيفَ بِالتَّوْبَةِ، وَإِيَّاكَ وَالْغُرَّةَ بِحِلْمٍ
اهلِ عَنْكَ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ)

RE. 173/2 (*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeti, ve iyyâke ve'l-gırrete bi-hilmi'llâhi anke*)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.388, no:1564; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.399, no:10291; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.327, no:9724.

İfadesi, sözleri bu kadar kısa, ama izahı biraz uzun sürebilir.

Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*İyyâke*) “Sakın; bu hususta sana dikkatli olmayı ihtar ediyorum, ondan sakın!” mânâsına bir tabir bu *ıyyâke* sözü... Böyle kullanılıyor burada. *Tesvîf*; bir şeyi ileriye atmak, ileride yaparım demek, tehir etmek.

(*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeti*) “Tevbe etmeyi ileriye atmaktan, geciktirmekten sakın! Şimdi yapmayayım da yakın bir zamanda, ileride yaparım diye ileriye atmaktan sakın!” diyor Peygamber Efendimiz muhatabına... Herhalde bu amcazâdesi mübarek Abdullah ibn-i Abbas’a olsa gerek nasihatı ama, ona olan bu nasihatın umumu ilgilendirdiği de gerçek. Birisine söylenmiş olması onun husûsî olmasını gerektirmez, hepimiz dikkat etmeliyiz.

Bu Abdullah ibn-i Abbas sahabenin mümtazlarından, ilmiyle tanınmış, zekâsıyla temâyüz etmiş bir kimse; o zâten tevbe üzeredir. Belki bu söz başka bir yerde umûmî olarak söylenmiş olabilir, bir başka şahsa da söylenmiş olabilir. (*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeh*) “Tevbeyi tehir etmekten, sonra yaparım demekten sakın! Hemen yap!” buyruluyor.

Başka bir hadis-i şerifte de, camilerde levhasını görmüşsünüzdür:²

² Elbânî, *Silsiletü'd-Daîfe*, c.1, s.74, no:75.

عَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ!

(*Accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt*) “Ölüm geliverir; ölüm gelmezden önce dikkat edin, tevbeyi acele hemen yapın!” diye tavsiyesi var. Peygamber SAS Efendimiz tevbede acele etmeyi emrediyor; tehir etmeyi, geciktirmeyi yasaklıyor, tavsiye etmiyor, “Sakın tehir etmeyin!” diyor.

Tevbe, Arapça’da dönmek, dönüş mânâsına geliyor. İnsanın gittiği yanlış yoldan, Allah’ın rızasına uymayan hayat tarzından dönüş yapması, Allah’ın sevdiği razı olduğu yöne dönmesi, yola girmesi demek... Çok önemli.

Tevbe böyle cân ü gönülden yapılırsa, ona *tevbe-i nasuh* derler. Yâni samîmî bir tevbe, gerçek bir tevbe mânâsına. İnsanların halini düşünüp, dünyayı ahireti iyice hesaplayıp, tefekkür eyleyip, hakîkî bir dönüşle Cenâb-ı Mevlâ’nın yoluna dönmesi lâzım!..

Herkesin her gün, sabah akşam, daha ziyade akşamleyin gün bittikten sonra, derin derin düşünmesi; “Benim hayatım nasıl geçiyor, bu günüm nasıl geçti; kârım ne, zararım ne?.. Allah’ın sevdiği yolda mıyım, yanlış yolda mıyım?” diye kendisini hesaba çekmesi, ahiretteki hesaba gitmeden önce dünyada iken hesabını iyi yapması, kendisine çekidüzen vermesi lâzım ve tevbe etmesi lâzım!

“—Benim yolum yanlış, ben gaflete düşmüşüm. Cenâb-ı Mevlâ’nın razı olmayacağı işleri yapmaktayım. Aman kendimi toparlayayım!” diye Cenâb-ı Hakk’ın yoluna dönmesi lâzım!

Bunu tehir etmek olmaz. “İşte memuriyeti bitireyim de, emekli olayım da, okulu bitireyim de, gençlik çağı geçsin de, falanca iş olsun da, şu olsun da, bu olsun da...” gibi bahanelerle bu güzel iş tehir edilmez.

Bazı insanlar korkuyor. Yâni günahları bırakıp da doğru yola girince, sıkıntılı bir hayat başlayacak diye korkuyor. O günahları, hataları, gevşeklikleri bırakmak istemiyor, ileride bırakırım diyor. İleride bırakırım demek, yâni tevbeyle geriye atmak, kötülükleri bırakmamak şeytanın bir aldatmacasıdır.

Şeytan kötü bir şeyi yaptıramazsa bir insana, hiç olmazsa iyiliği yaptırmamağa çalışır. Önce kötülük yapmaya yollar, yaptıramıyorsa, bu sefer yapacağı iyi şeyleri yaptırmamağa çalışır. “Namaz kılma, oruç tutma, tevbe etme, zekât verme...” der. Onu da yaptıramazsa tehir ettirir; “Tamam, ver ama sonra verirsin... Tamam, namazı kıl ama, sonra kıalarsın... Hacca gideceksin ama, sonra git!” diye sonraya atar. Sonraya attığı zamanda da, o zaman arasında o iyi şeyi unutturur. Sonradan insan bir hatırlar, dizini döver:

“—Tüh eyvah, ben falanca şeyi yapacaktım, unuttum gitti.” diye çok pişman olur ama, iş işten geçer. O şeytanın bir oyunudur.

Tesvif, ilerde yaparım diye iyi şeyleri ileriye atmak, şeytandandır. Orada da acele etmek lâzım!

(*Ve iyyâke ve'l-gırrate bi-hilmi'llâhi anke*)
“Allah’ın sana halim selim davranacağını düşünerek aldanmaktan da sakın!”

Bu, zamanımız müslümanlarının çok yaptıkları bir hatadır. Doğru yolda gitmiyor, günahları işlemeğe devam ediyor. İçki, kumar, fuhuş, gaflet, cehalet devam ediyor. Ama müslüman, iyi bir aileden... Arkadaşları tarafından kendisine hatırlatıldığı zaman:

“—Yapma, etme, nedir bu gidişin? Sana hiç yakışmıyor. Baban böyle bir insan değildi. Hak yola gel, ibadet ve taatini yap, ahirete hazırlan! Şeytana uyma, nefse esir olma!” diye söylendiği zaman diyor ki:

“—Allah Gafur’dur, Rahîm’dır. Allah affeder, beni bağışlar, Erhamü’r-râhimîn’dır.”

Evet ama, Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle bir duygu ile günahlara devam eden kulu sevmez. Peygamber Efendimiz de bunun bir aldanma olduğunu bildiriyor. Bu aldatmayı da yine şeytan yapıyor; “Allah Gafûr’dur, Rahîm’dır, Halîm’dır, hilim sahibidir, affeder, bağışlar.” diye insanları böyle aldatıyor. Onlar da onun için günahlara devam ediyorlar. İmanlı oldukları halde, mü’min oldukları halde ihmalkârlıkları, kusurları, günahları ondan yapıyorlar.

Peygamber Efendimiz onun için diyor ki:

“—Tevbeyi tehir etmekten sakın! Bir de Allah’ın sana halim davranacağını düşünüp aldanmaktan sakın!”

Onu da şeytan yapıyor. Şeytanın iki oyunu burada belirtilmiş oluyor: İyi şeyleri ileriye atmak, tehir etmek... Bir de Allah’ın affedici olduğunu, bağışlayıcı olduğunu, halim olduğunu düşünüp, günaha, hataya devam etmek... Bunları bırakacak.

Bu önemli bir hadis-i şerif... Tevbemizi hemen yapalım! Hattâ şu vaazı dinledikten sonra, “Bu cumada gusül abdesti alıyorum, iyi bir insan oluyorum!” diyelim.

Bir de, “Allah Gafur’dur, Rahîm’dır ama Azîzün zü’ntikam’dır, elim azabı, ikâbı, cezası vardır. Cehennem vardır, mahkeme-i kübrâ vardır, zorlu bir hesap vardır. Zerre kadar hayrın tartıldığı, zerre kadar şerrin hesaba girdiği ciddî bir muhakeme vardır.” diye onları da hesaba katmak lâzım!

b.Kötü Arkadaştan Sakının!

İkinci hadis-i şerif, seçilecek arkadaşlarla ilgili... Deylemî Enes RA'dan rivayet eylemiş. Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:³

إِيَّاكَ وَصَاحِبَ السُّوءِ، فَإِنَّهُ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ؛ أَلْ

يَنْفَعُكَ وَدُّهُ، وَالْأَلْ يَفِي لَكَ بِعَهْدِهِ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

RE. 173/3 (*İyyâke ve sâhibes-sû', feinnehû kıt'atün mine'n-nâr; lâ yenfauke vüddühû, ve lâ yefî leke bi-ahdihî.*)

“Kötü arkadaştan şiddetle sakın! Kötü arkadaş edinme, kötü olan kimseyi arkadaş tutma kendine, dost etme, onunla sıkı fıkı olma!.. Çünkü o cehennem ateşinden bir parçadır. Kötü olduğu için seni kötülöklere alıştıırır, yanlış yollara sürükler, içkiye, kumara bulaştırır. Daha başka kötü huylara bulaştırır. Sonunda cehenneme düşersin, azaba uğrarsın, cayır cayır yanarsın!” diye kötü arkadaştan uzak durmamızı tavsiye ediyor ve diyor ki:

(*Lâ yenfauke vüddühû*) “Evet seni seviyor görünüyor, tatlı sözler söylüyor; sen de aldanıyorsun. Ama, onun o sevgisi sana fayda vermez.” Çünkü kötü; kötü olduğu için seni kötü yola götürecektir. O gösterdiği sevgi aldatıcı bir sevgidir.

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.389, no:1560; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.77, no:24855; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.330, no:9734.

Ahirete yararlı, senin için faydalı bir sevgi değildir.

(*Ve lâ yefî leke bi-ahdihi*) “Kötü olduğu için sana karşı ahbine de sâdık olmaz, sözünde durmaz, vefalı olmaz. Dikkat et, bak aldanırsın, sonra pişman ve perişan olursun!” diye, Efendimiz kötü arkadaş edinmemeyi belirtiyor.

Kiminle arkadaşlık edeceğiz?.. İyi insanları seçeceğiz, böyle aklımızla, mantığımızla ölçüp biçtiğimiz zaman, tarttığımız zaman iyi olarak gördüğümüz kimseleri arkadaş edineceğiz.

Arkadaş edinmede titiz davranacağız. Kötü huyları, alışkanlıkları olan kimselerle arkadaşlık etmeyeceğiz. Çoluk çocuğumuzu da, böyle kimselerle arkadaşlık etmeğe bırakmayacağız.

Çünkü, *kişi refîkinden azar*. Kötü arkadaş insanı sonunda büyük felâketlere uğratır. *Üzüm üzüme baka baka kararır*. İyi bir insanken, bakarsın sonunda nice kötü şeylere o arkadaş vasıtasıyla alışır.

İkinci hadis-i şerif bu...

c.Hıyânetten, Zulümden ve Cimrilikten Sakının!

Üçüncü hadis-i şerif:⁴

إِيَّاكُمْ وَالْخِيَاْسَنَةَ، فَاِسْنَهَا بِئْسَتْ الْبِطَاسَنَةُ؛
وَإِيَّاكُمْ الظُّلْمَ، فَاِسْنَهُ ظُلُمَاتِيَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ وَإِيَّاكُمْ
وَالشُّحَّ، فَاِسْنَمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ
الشُّحُّ، فَسَكُفُوا دِمَائَهُمْ، وَقَطَعُوا أَرْحَامَهُمْ

(طب. عن الهرماس بن زياد، الديلمي عن ابن عمر)

RE. 173/4 (*İyyâküm ve'l-hıyânete feinnehâ bi'setü'l-bıtàneh, ve iyyâküm ve'z-zulme feinnehû zulümâtün yevme'l-kıyâme, ve iyyâküm ve's-şuhha feinnemâ ehleke men kâne kablekümü's-şuhhu, fesekefû dimâehüm ve kataù erhàmehüm.*)

Deylemî Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet etmiş. Burada da Peygamber SAS Efendimiz yine bazı yasaklamalar, sakınmalar, sakındırmalar ifade ediyor:

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.204, no:538; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.197, no:629; Mihrâs ibn-i Ziyad RA'dan.

Mecmau'z-Zevâid, c.V, s.422, no:9189; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.79, no:43900;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.X, s.340, no:9762.

(*İyyâküm ve'l-hıyâneh*) “Hainlikten, hıyanet etmekten sakın! (*Feinneâ bi'seti'l-bıtâneh*) Çünkü o ne fenâ bir haslettir, ne kötü bir huydur.”

Hıyânet ne demek?.. Emanetin zıddı, emin olmanın, güvenilir olmanın aksi... Yâni güvenilir olmamak, kendisine güvenilen insanı aldatmak, ona karşı hainlik yapmak, devlete hainlik yapmak, arkadaşâ hainlik yapmak, kendisine emanet edilmiş şeyleri iyi korumamak suretiyle emanete hıyanet etmek... Hepsi hıyanetin içine giriyor.

Biliyorsunuz, emanetin en büyüğü dindir. İnsan dine karşı, imana karşı hıyanet ederse mahvolur. Onun için, hıyanetin her çeşidinden, emanete hıyanet etmenin her türünden sakınmalıyız. Çoluk çocuğumuz bize emanettir, can bize emanettir; onlara hıyanet etmemeliyiz. Yâni, onları kötü yolda kullanmamalıyız. Emin, güvenilir insan olmalıyız.

Hıyanetin her çeşidinden şiddetle sakınmalı, çünkü çok kötü bir huy... Çok geniş bir anlamı var hıyanetin, her çeşit hıyaneti içine alıyor.

Hıyanet, biliyorsunuz aynı zamanda, Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerinde münafıklığın bir bariz alâmeti olarak zikredilmiştir:⁵

وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ

(*Ve ize'tümine hâne*) “Münafığa güvenirsin, o senin güvencini boşa çıkartır, hıyanet eder, seni aldatır.” diye bildirilmiştir.

Hıyanet münafıklık huyudur. İnsan vefalı olmalı, emin olmalı, güvenilir olmalı, sözünde durmalı... Ya söz vermemeli, ya da sözünü yerine getirmeli!

(*Ve iyyâküm ve'z-zulm*) “Zulümden de şiddetle sakının!” diye, onu da yasaklıyor Peygamber Efendimiz. Zulüm de çok geniş bir kavramdır. Haksızlığın her çeşidine zulüm derler. Günahlar da bir çeşit zulümdür. Çünkü günah işlediği zaman, insan kendisini cezaya maruz bırakmış oluyor. Cehenneme atılacak, cayır cayır yanacak; o halde nefsine zulmetmiş olur.

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.21, no:33; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.78, no:59; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.19, no:2631; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.116, no:5021; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.357, no:8670; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.406, no:6533; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.206, no:4803; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.85, no:11240; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.329, no:11127; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIV, s.59; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.426, no:8315; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimü'l-Ahlâk*, c.I, s.46, no:118; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.35, no:53; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.35; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.IV, s.475, Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.167, no:842; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.19, no:22; *Câmiü'l- Ehâdis*, c.I, s.53, no:60.

Demek ki:

“Adaletsizliğin her çeşidinden, günahlardan sakının! (*Feinnehû zulümâtün yevme’l-kıyâme*) Çünkü kıyamet gününde zulümât olur, insanın başına zulmet gibi çöker ve insanı mahveder.

Zâlim olan kimseyi Allah-u Teâlâ Hazretleri ahirette büyük cezalara uğratar. Zulmünün cezasını orada çeker, burnundan fitil fitil gelir.

Dünyada da rahat etmez. Zalim olan insan dünyada da belâsını bulur. Şairin dediği gibi:⁶

*Zâlim yine bir zulme giriftar olur âhir,
Elbette olur ev yıkanın hânesi vîran!*

O bir zulüm yapar. Sonra da Allah ona bir başkasını musallat eder, o zalimi dünyada da cezalandırır ama, asıl önemli olan ahirette zulümât olması, başına karanlıkların çökmesi, nursuz kalması...

Sıratı geçememesi; geçerken takılıp cehenneme düşmesi... Hiç bir ışığı olmaz bir vaziyette perişan olmasıdır.

Zulmün her çeşidinden sakınmalı!.. İnsanların tabii her birisi bir yönetici durumundadır.

⁶ Ziya Paşa’nın, toplumdaki aksaklıkları, bozuklukları dile getirdiği “Terkib-i Bend” isimli uzunca bir şiiri vardır. Bu beyit, onun bu şiirinden alınmıştır.

لَكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

(خ.م.د.ت.حم.حب.طس.ع.هب.ق.حل.خط.عد.عن ابن عمر)

(Küllüküm râin, ve küllüküm mes'ûlün an raiyyetihî)
[Hepiniz bir çobansınız ve hepiniz idareniz altındakilerden sorumlusunuz.] buyurmuştur.

Herkesin bir maiyeti vardır, emrinde olan

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.304, no:853; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1459, no:1829;

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.145, no:2928; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.208, no:1705; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II s.54 no:5167; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.342, no:4490; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.81, no:206; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.170, no:3890; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.199, no:5831; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.319, no:20649; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.322, no:5261; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.287, no:12466; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.374, no:9173; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.281; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.143, no:2951; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.242, no:745; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.I, s.491, no:320; İbn-i Mürdeveyh, *Emâlî*, c.I, s.108, no:2; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.428, no:2327; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.265, no:100; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.174; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.110, no:5954; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.49; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.123; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VI, s.47, no:14710; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.152, no:209; Abdullah ibn-i Amr RA'dan. Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.276, no:2771; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-*

Duafâ, c.V, s.330, no:1483; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.33, no:14670 ve 14710; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.941, no:1946; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.381, no:15753, 15754; RE. 343/1.

insanlar vardır. O insanların başındadır, bir çeşit başkandır. Meselâ, aile reisi hanımının ve çoluk çocuğunun başındadır. Müdür dairesinin başındadır. Bakan bakanlığının başındadır. Devlet başkanı devletin başındadır... Herkes çobandır, herkes bir başkandır, herkesin bir raiyyeti vardır.

Bu raiyyete, emri altındakilere iyi insanlar güzel muamele ederler. Ama eline salâhiyet verilse, babasını bile asacak kadar kötü insanlar vardır. O bakımdan, insanoğlunun içinde böyle bir salâhiyeti kötüye kullanma, elini bir imkân geçti mi aşağıdakilere tepeden bakmak, baskı yapmak huyu olduğundan, herkes kendisini kollamalıdır.

Meselâ evde, kendi evinde eser, tozar, bağırır, çağırır. Hanım kendisinden güçsüz diye vurur, korkutur. Çoluk çocuğu döğür. Döğür ama sonunda, çocuğu da olsa ahirette onun bir hesabı olacak. Hanımı da olsa, bu dünyada güçsüz, o ona karşılık veremedi ama, ahirette cezası olacak diye düşünmeli! Hiç bir şekilde evinde de zulüm yapmamalı, işyerinde de zulüm yapmamalı!

İçtimâî hayatında, herhangi bir yerde bir salâhiyeti varsa, onu da kötüye kullanmamalı! Adaletli olmalı, zulümden kaçınmalı!..

Hadis-i şerif devam ediyor:

(*Ve iyyâküm ve's-şuh*) “Cimrilikten de sakının! Aman cimri olmamaya da dikkat edin, cimrilikten de kaçının! (*Feinnemâ ehleken kâne kablekümü's-şuhhu*) Sizden önceki ümmetleri bu cimrilik mahvetti. Birçokları bu cimrilik yüzünden Allah'ın cezasına, belâsına, kahrına uğradılar. (*Fesekefû dimâehüm*) Bu cimrilikten dolayı birbirleri ile maddî çıkar kavgasına girdiler, birbirlerinin kanlarını döktüler. (*Ve kataù erhâmehüm*) Akrabalıkları çiğnediler, dostlukları ayaklar altına aldılar, sıra-i rahim yapmadılar. Menfaat bahis konusu olunca, cimrilik olunca akrabalarına bile nice nice zulümler yaptılar. Aman siz bu cimrilikten uzak durun, cömert olun!” demiş oluyor Peygamber SAS Efendimiz.

Biliyorsunuz, Türkiye'mizde çok olur, bir otlak yüzünden, bir mera yüzünden iki köy silahları alıp birbirleriyle çarpışır; kimisi ölür, kimisi hapse girer, hayatları mahvolur. “Yâ şu otu varsın alsın, cimrilik etmeyeyim... Ufak bir şeyden dolayı kavga çıkartmayayım.” demez. Nasihat eden yaşlı başlı, alim, fazıl kimselere de kulak asmazlar. Bakarsınız kan davası, bakarsınız otlak davası, bakarsınız miras kavgası, bakarsınız daha küçük bir hesap... İşte küçük bir menfaat çatışması, nice nice kavgalar, gürültüler...

Allah bizi cimrilikten de korusun... O da birçok kötülüğün kaynağı oluyor, kötü hareketin sebebi oluyor. Kötü işlerin doğuşuna, olayların vukuuna sebep oluyor.

Onun için, Peygamber Efendimiz kötü huyları sıralıyor: “Hain olmayın, hıyânetten sakının! Zalim olmayın, zulümden sakının! Cimri olmayın, cimrilikten sakının!” diye beyan ediyor.

Deminden beri okuduğumuz hadis-i şeriflerin hepsi kötü huylar ile ilgili... Bunların hepsinin bir eğitimi olması lâzım! Eğitim olmazsa, okuduğu halde, dinlediği halde insan kötü huylardan kolay kolay geçemez. Bu bir nefis terbiyesi eğitimi, dînî eğitim, ruh eğitimi gerektirir.

O tasavvufî, imânî, irfânî çalışmalar yapılmazsa, böyle kötü huylardan kurtulmak çok zordur. Dağlar yerinden kayar, öbür tarafa gider de insanın huyu kolay kolay düzelmez. Söylersin, söylersin, adamın kulağına girmez; o huyla yaşar, o huyla ölür gider. “*Kötü huyları teneşir paklar.*” dediği gibi büyüklerimizin... Bazı huyları, pislikleri üzerinden gitmez de insanların, ancak ölünce teneşirde yıkanır. Yâni ölüme kadar devam eder diye söyleniyor.

Bu kötü huyların düşman olduğunu, zararlı olduğunu, hastalık gibi olduğunu düşünmemiz lâzım! Nasıl hastalandığımız zaman hastaneye gidiyoruz, iyi doktor arıyoruz, ondan kurtulmanın çaresine bakıyoruz; bu kötü huyları da kendimizde var mı, yok mu diye düşünüp, kötü huyların nasıl izale edileceğini soruşturup, uygulamak lâzım!

Allah rahmet eylesin, Allah şefaatine erdirsin, İmam-ı Gazâlî Hazretleri *İhyâu Ulûm*'unda bu kötü huyları geniş geniş almıştır, anlatmıştır. Onlardan nasıl kurtulmak gerektiğinin de reçetesini, ilacını, devasını da yine hadis-i şeriflerden, Kur'an-ı Kerim'den çıkarttığı güzel bilgilerle anlatmıştır. *İhyâu Ulûm*'un özellikle son bölümü, *Rubûu'l-Mühlikât*, insanı helâk eden şeylerin anlatıldığı bölümdür. Dördüncü cildin son cüzlerinde, onları okumanızı tavsiye ederim.

d.Mazlumun Bedduasından Sakının!

Bir diğer hadis-i şerif:⁸

إِيَّاكُمْ وَدَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، وَإِنْ كَأْسَنْتُمْ مِنْ كَافِرٍ؛
فَإِسْنَهُ لَيْسَ لَهَا حِجَابٌ دُونَ أَهْلِ عَزٍّ وَجَلٍّ
(سمويه، والحاكم عن أسنس)

⁸ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.153, no:12571; Kudâî, *Müsnedü's- Şihâb*, c.II, s.97, no:960; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.381, no:1532; Taberânî, *Dua*, c.I, s.393, no:1321; Dûlâbî, *el-Künâ ve'l-Esmâ*, c.V, s.128, no:1124; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Lafız farkıyla: Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.864, *Mezâlim* 51/10, no:2316; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.50, *İman* 1/7, no:19; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.368, no:2014; Neseî, *Sünen*, c.V, s.55, no:2522; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.568, no:1783; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.233, no:2071; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.185, no:3292; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.901, no:7616; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.38, no:75; *Câmiü'l- Ehâdîs*, c.X, s.356, no:9804.

RE. 173/8 (*İyyâküm ve da'vete'l-mazlûm, ve in kânet min kâfirin; feinnehû leyse lehâ hicâbün dûna'llâhi azze ve celle*)

Enes RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerif. Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Mazlumun bedduasını almaktan şiddetle sakının, çekinin!

Mazlumun bedduasını almayın!”

Ne demek bu?.. İnsan bir kimseye zulmedince ne olur?.. O zalime karşı mazlumun elinden bir şey gelmediği için, başa çıkamadığı için, güçsüz olduğu için boynunu büker. Ne yapsın, içinden Allah'a dua eder:

“—Yâ Rabbi, bu zâlimin cezasını ver! Bana haksız olarak şu muameleyi yaptı, ben onunla başa çıkamıyorum. Sen görüyorsun halimi, sen bunun hakkından gel!” diye Allah'a dua eder. Allah'a ilticâ eder, beddua eder.

Çünkü doğrudan doğruya o zâlime bir şey yapamıyor. Karşımdaki de bir şey yapamıyor diye, zâlim de zulmünü devam ettirir, durur:

“—Bak işte o kadar baskı yapıyorum da, bana karşı bir şey yapamıyor.” der.

Halbuki beddua çok fenâdır. Mazlumun bedduasını almak, insanı yakın zamanda mahveder. İmansızlar bunu anlamıyor veya zâlimler anlayamıyor, yoluna devam ediyorlar.

Diyor ki, Peygamber SAS Efendimiz: (*Ve in kânet min kâfir*)

“Zulmedilen kimse kâfir bile olsa...”

Bu okuduğum sayfaların devamında, hadis-i şerifler var. Meselâ, senin ülkende bir gayrimüslim var. Sen İslâm ülkesindesin ama, onun da hukuku var. O vergisini verdiği zaman, senin de onun hukukuna riayet etmen lâzım! “Eğer sen o hukuka riayet etmez, ona aşırı baskı yaparsan, ben senin karşında olurum, ben senin hasmın olurum!” diye Peygamber Efendimiz’in bu hususta kesin sözleri var. Yâni kâfir bile olsa, gayrimüslim bile olsa, bir kimseye haksız muamele yapılmaması lâzım! İslâm’ın emrettiği şekilde âdil muamele yapılması lâzım!

“—Eğer kâfir bile olsa, mazlumun bedduasından sakın! Çünkü o dua ile, Aziz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri arasında bir mânî, bir perde yoktur. Dua doğrudan doğruya Allah’a ulaşır. Allah da mazlumun yanında yer alır. Zulmü sevmez, zâlimi fecî şekilde cezalandırır.”

Onun için, “Mazlumun duasını almaktan sakının!” demek, bir bakıma ne demek oluyor?..

“Zulüm yapmayın; güçsüz gördünüz diye, gidip de onun bunun tepesine çıkmayın!” denmiş oluyor.

e.Günahı Küçük Görmekten Sakının!

Nihayet sonuncu hadis-i şerife geldik. Bugün okuyacağım hadis-i şeriflerin sonuncusu Ahmed ibn-i Hanbel, Taberânî ve diğer kaynaklarda, Sehl ibn-i Sa'd RA Hazretleri'nden rivayet edilmiş. Bu da çok dikkatle dinleyip, göz önünde bulundurmanızı istediğim bir hadis-i şerif:⁹

إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ، فَإِنَّمَا مَثَلُ
مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ كَمَثَلِ قَوْمٍ سَنَزَلُوا بِطْنِ
وَادٍ، فَجَاءَ ذَابِعُودٌ، وَجَاءَ ذَا بَعُودٍ، حَتَّى
حَمَلُوا مَا أَسْنَضَجُوا بِهِ خُبْرَهُمْ؛ وَإِنَّ مُحَقَّرَاتِ
الذُّنُوبِ مَتَى يُؤْخَذُ بِهَا صَاحِبُهَا تَهْلِكُهُ

(حم. طب. ض. والروياسنى عن سهل بن سعد)

⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.331, no:22860; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.VI, s.165, no:5872; Taberânî, *Mu'cemü'l- Evsat*, c.VII, s.219, no:7323; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.129, no:904; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.456, no:7267; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.105, no:67; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.380, no:1527; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.314; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Lafız farkıyla: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.402, no:3818; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.212, no:10500; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.184, no:20278; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.369, no:10203; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.309, no:17462;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.X, s.359, no:9813.

RE. 173/9 (*İyyâküm ve muhakkarâti'z-zünûb, feinnemâ meselü muhakkarâti'z-zünûbi kemeseli kavmin nezelû batne vâdin, fecâe zâ biûdin, ve câe zâ biûdin, hattâ hamelû mâ endacû bihî hubzehüm; ve inne muhakkarâti'z-zünûbi metâ yû'haz bihâ sâhibühâ tühlikhu.*)

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Aman günahların küçümsenenlerinden sakının!” Yâni, ‘Küçüktür, ne olacak canım, önemi yok!’ filân diye küçük gördüğünüz işleri işlemekten, günahları yapmaktan sakının!”

Neden yapar insan onu?..

“—Canım, kusur olduğunu biliyorum ama küçücük bir şey, pek önemli değil! Azıcık bir şey...” der.

“—Hah, işte böyle az görülen, önemsiz görülen günahlardan da aman sakının!” diyor Peygamber Efendimiz. “Çünkü bu neye benzer?” diye herkesin anlayacağı gibi bir misalle beyan ediyor: (*Feinnemâ mesele muhakkarâti'z-zünûbi, kemeseli kavmin nezelû batne vâdin*) “Bu, bir kavmin, bir grup, bir zümre insanın yolculuk esnasında bir vadiye gelip konaklamasına benzer.”

Yâni, o zamanın bir olayını anlatıyor insanlara: “Siz meselâ Şam’a gidiyorsunuz, Yemen’e gidiyorsunuz veyahut kıtanın üstüne doğru gidiyorsunuz, Arap yarımadasının... Tabii yürüyüp yürüyüp yorulunca kervan konaklayacak. Bir vadiye konakladınız. (*Fecâe*

zâ biùd, ve câe zâ biùd) Şu adam bir odun getiriyor, öteki adam bir odun getiriyor.” Küçük, yani az önemsenmeyen günahlar gibi... (*Hattâ hamelû mâ endacû bihî hubzehüm*) “Ama o getiriyor, o getiriyor... Koca bir yığın odun olur. Onları yakarlar, kafiledaki yolcular ekmeklerini pişirirler, yemeklerini hazırlarlar, yerler.”

Nasıl hazırlarlar?.. Küçük küçük odunlar bir araya gelince birikir, büyük bir ateş olur da ekmeklerini, yemeklerini öyle pişirirler. İşte bu önemsenmeyen günahlar da böyledir. Küçük küçük bir araya gelince, yakıcı olur.

(*Ve inne muhakkarâti’z-zünûbi metâ yu’hazû bihâ sâhibehâ tühlikühû*) “Eğer bu küçük günahları Allah bir hesaba katarsa, yâni o günahların hesabını sorunca Allah-u Teâlâ Hazretleri; sahibini, yâni o günahları işleyen kimseyi helâk eder.”

Onun için, aziz ve muhterem kardeşlerim, günahın küçüklüğüne bakmamalı; günahın kime karşı yapıldığını düşünmeli ve önemli olduğunu anlamalı! Günah işliyor insan kime karşı?.. Allah’a karşı bir günah işliyor, Allah’a asi oluyor, Allah’ın sözünü dinlemiyor...

O halde bu işin küçüğü yok! Çünkü Allah’a karşı saygısızlığın küçüğü, büyüğü olmaz. Onun için küçüğünden, büyüğünden kaçınmağa çalışmak lâzım!

Zaten insan küçük gûnahtan sakınmazsa, büyüğüne düşer. Yâni, küçüktür küçüktür, diye sakınmaya sakınmaya, sonra büyüğünü de işlemekten sakınmamaya başlar. Bir de küçük günahlar, bu odun parçalarının toplanıp da büyük ateş olduğu gibi, birike birike büyük günah olur:¹⁰

الْكَبِيرَةَ مَعَ الْإِسْتِغْفَارِ، وَالْصَّغِيرَةَ مَعَ الْإِصْرَارِ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ)

(*Lâ kebîrete mea'l-istiğfar*) “İstiğfarla büyük günah kalmaz; (*ve lâ sağîrate mea'l-isrâr*) ısrarla işlendiği zaman, günahın küçüklüğü kalmaz.” Çünkü toplanıyor büyük oluyor. O zaman insanın başına dert açar. Bu günahları işleyen kişi müslüman da olsa, Allah’ın kahrına cezasına uğrar.

Aziz ve muhterem kardeşlerim, onun için uyanık olmalıyız. Her çeşit gûnahtan, küçüğünden, büyüğünden kaçınmaya dikkat etmeliyiz, gevşememeliyiz.

Bizim tasavvufî yolumuzda, biliyorsunuz, birinci esas her an uyanık olmaktır. Farsça tabiriyle: *Hûş der dem*. Yâni nefes alırken, verirken her anda uyanık olmak.

¹⁰ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.199, no:7994; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.456, no:7268; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.44, no:853; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.218, no:10238; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.2072, no:3071;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XVI, s.452, no:17251.

“—Ne yapıyorum ben, ne durumdayım, ne iş üzerindeyim?.. Bu anda gafil miyim, iyi durumdayım, günah mı işliyorum, sevaplı bir iş mi yapmaktayım?..” diye, insan her an kendi kendisine bakmalı, kalbine, gönlüne nazar etmeli... Muhafız olmalı, kalbinin muhafızı olmalı, koruyucusu olmalı, —bu da bir başka prensip— gönlüne sahip olmalı, günahlara, kötü düşüncelere fırsat vermemeli, kötü işleri yapma gafletine düşmemeli!

“—Hay Allah, tüh! Unutuverdim, tutamadım kendimi...” filân dememeli! Sonunda pişman olacak işi yapmayacak bir uyanıklık içinde yaşamalı!

Allah-u Teâlâ Hazretleri bugünkü, bu hadis-i şeriflerde beyan edilen huylardan ve daha başka kötü huylardan cümlemizi kurtarsın... Çünkü iyi huylar insanı cennete götürür.

Kötü huylar da cehenneme düşmeye, cehenneme girmeye sebep olabilir. İnsanı cehenneme düşürür, ahirette başını derde sokar. Kötü huylardan Rabbimiz bizi kurtarsın...

İyi, güzel huylara sahip eylesin... Şöyle güzel huylu, tatlı dilli, geçimli, kâmil, olgun, zarif, edip müslüman kullar olup, yaşamayı nasib eylesin...

Ömrümüzü böyle güzel geçirip, kimseyi incitmeden, herkese iyilikler yaparak, ibadet ve tâat üzere, ârifâne ömür geçirip, Rabbimizin huzuruna yüzü ak, alnı açık, sevdiği kullar olarak varmayı nasib eylesin... Cümlenizi, cümlemizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz izleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

02. 10. 1998 - ALMANYA

Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.

